

LUSİGNAN HANEDANINA BAĞLI BİR BEBEK HÜKÜMDAR: KIBRIS KRALI III. JAMES (III. JACQUES) 1473-1474

Bengü GÜLMEZ*

ÖZ

1192 yılında Kıbrıs adasında başlayan Lusignan ailesi idaresi, 1489 yılında adanın Venediklilere bırakılmasıyla son bulmuştur. Üç yüz yıla yakın hüküm süren Kıbrıs Lusignan Krallığı'nda, III. James (III. Jacques) hem yaşça en küçük yaşta tahta geçen hem de yaklaşık bir yaşında öldüğü için en az yaşayan hükümdar olmuştur. 1473 yılında doğan, Kıbrıs, Kudüs ve Kilikya Kralı unvanlarını taşıyan Lusignan ailesinin son Kralı, bebek Kral III. James (III. Jacques) bir yıl kadar Kıbrıs adasında annesi Venedikli Caterina Cornaro'nun naipliğinde hüküm sürmüştür. Babası II. James (II. Jacques) ölmeden önce III. James (III. Jacques)'i varis olarak tayin etmiştir. II. James (II. Jacques)'in ölümüyle de onun istekleri doğrultusunda III. James (III. Jacques) Kıbrıs Kralı olmuştur. 1473 yılının Ağustos ayından 1474 yılının Ağustos ayına kadar süren Krallığı boyunca annesi Caterina Cornaro O'na bakmıştır. II. James (II. Jacques)'in otuz üç yaşında erken ölümü ve III. James (III. Jacques)'in henüz bebekken bir yaşını bile doldurmadan ölmesi birçok ihtimali akla getirirse de kroniklerde zehirlendikleri ya da öldürdükleriyle ilgili net bir bilgiye rastlamak mümkün değildir. Baba II. James (II. Jacques) ile oğul III. James (III. Jacques)'in bir sene arayla ölmelerinin ardından Kıbrıs adası tahtı Venedikli Caterina Cornaro'ya kalmıştır. 1489 yılında ise adanın yönetimi Venediklilere geçmiştir. Literatürde III. James (III. Jacques) ile ilgili yapılan çalışmalar, hüküm süresinin az olması ve bir bebek olması sebebiyle annesi Caterina Cornaro üzerinden ele alınmıştır. Bu çalışmada, hakkında müstakil bir çalışma olmayan Lusignan hanedanı üyesi III. James ve kısa iktidar süresinde yaşanan siyasi gelişmeler konu edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, III. James, Lusignanlar, Venedik, II. James, Caterina Cornaro.

IN THE LUSIGNAN KINGDOM OF CYPRUS, A BABY RULER: THE KING JAMES III (JACQUES III) 1473-1474

ABSTRACT

The Lusignan family's rule in Cyprus began in 1192 and ended in 1489 when the island was ceded to the Venetians. The Lusignan Kingdom of Cyprus, which governed for nearly three centuries, saw its youngest and shortest-reigning monarch, James III (Jacques III). Born in 1473, he was the last king of the Lusignan dynasty, ruling over Cyprus, Jerusalem, and Cilicia. His reign, under the regency of his Venetian mother, Caterina Cornaro, lasted only from August 1473 to August 1474, following his designation as heir by his father, James II (Jacques II), before his death. The circumstances surrounding the deaths of both James II at thirty-three and infant James III, before his first birthday, are shrouded in mystery, with no clear evidence of poisoning or foul play found in historical chronicles. The deaths of James II and his son James III within a year led to the throne passing to Caterina Cornaro, and eventually, in 1489, the full transfer of Cyprus's administration to the Venetians. Academic studies on James III (Jacques III) have been limited, often overshadowed by his mother Caterina Cornaro, due to his brief reign as an infant. This study aims to shed light on James III, an overlooked figure in the Lusignan dynasty, and the political developments during his short rule.

Key Words: Cyprus, James III, Lusignan Dynasty, Venice, James II, Caterina Cornaro.

GİRİŞ

Kıbrıs, 34° 33' ve 35° 41' kuzey enlemi, 32° 17' ve 34° 35' doğu boylamında bulunan Akdeniz'de Sicilya ve Sardunya adalarının ardından üçüncü en büyük adadır. Yüzölçümü 9251 km² olup Türkiye, Suriye, Mısır, Yunanistan ve Mısır'a yakın olması sebebiyle stratejik öneme sahiptir. Akdeniz'de önemli bir üs konumundadır. Tarih boyunca birçok devlete ev sahipliği yapmıştır.

Orta Çağ'da Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında mücadeleler yaşanan bir ada olan Kıbrıs'ta, Fransız kökenli Lusignan ailesi XII. yüzyılın son yıllarında adada hüküm sürmeye başlamış, XV. yüzyılın

* Dr., Konya, Araştırmacı, gulmezbengu@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2339-2110>

sonunda ise idareyi Venediklilere devretmiştir. Kıbrıs Lusignan Krallığı, yaklaşık üç yüz yıl adayı ekonomik ve siyasi alanlarda ileri götürmeye çalışmış, imar faaliyetlerine de önem vermişlerdir.

1189- 1192 yılları arasında gerçekleşen III. Haçlı Seferi'ne katılan İngiliz Kralı Aslan Yürekli Richard (I. Richard) (1189- 1199) Messina'dan Akka'ya doğru filosuyla birlikte hareket ederken fırtınaya tutularak Kıbrıs'a yavaşmıştı. Kıbrıs'ın Bizans'a isyan eden valisi Isaakios Dukas Comnenos (1184-1191) adaya gelen İngilizlere kötü muamele edince, I. Richard adayı zapt etmiştir. Ardından adayı Templier Şövalyeleri'ne satmıştır. Templier Şövalyeleri'nin yönetiminden memnun olmayan halk isyan başlatmıştır. Templier Şövalyeleri isyanı bastırmış olsalar da, yönetimi İngiliz Kralı I. Richard'a iade etmiştir. Bu gelişmeler üzerine I. Richard, Kudüs Krallığı seçimlerini kaybeden Guy de Lusignan'a adayı satmayı uygun bulmuştur. Haçlı seferleri ile beraber kutsal topraklara gelen Lusignan ailesi Kıbrıs'ın yönetimini böyle elde etmiştir (Ambroise 1847: 244; Machéras 1882: 14- 15; Niketas 2006: 229; Torsello 2016: 317).

Kıbrıs ile ilgili yapılan araştırmalar daha çok Lusignan ailesinin hüküm sürmesinin başlangıcı ve bitişine yoğunlaşmıştır. Bu çalışmada, 1489 yılında Venediklilerin adayı ele geçirmesinden kısa bir süre önce hüküm süren bebek hükümdar III. James (III. Jacques)'in bir yıldan az süren idare dönemi ele alınacaktır. Annesi Venedikli Caterina Cornaro (1474- 1489) ile ilgili araştırmalar bulunmasına rağmen oğlu III. James (III. Jacques) ile ilgili münferit bir çalışma münferit bir çalışma olmaması bu çalışmanın hazırlanmasına temel teşkil etmiştir. Döneme ait kaynakların verdiği bilgilerden hareketle kısa süreli hanedanlık sürecinde yaşanan siyasi gelişmeler ele alınmıştır.

III. James (III. Jacques) ve Ailesi

III. James (III. Jacques), Ramulfids (ya da İngilizce'de *House of Poitiers*, Fransızca'da ise *Maison de Poitiers*) olarak geçen Poitiers Hanedanı soyundan olup 28 Ağustos 1473 ile 26 Ağustos 1474 tarihleri arasında Kıbrıs Kralı olarak hüküm sürmüştür. Aynı zamanda Kudüs ve Kilikya Kralı unvanlarını da taşımıştır (Mas Latrie 1881: 51). Çok kısa süren hüküm süresi ve Lusignan ailesinden tahta çıkan son üye olması sebebiyle dikkat çekici bir hükümdardır.

Kıbrıs Kralı ve aynı zamanda Kudüs ve Kilikya Kralı olan babası II. James (II. Jacques)'dir ve 1464 ile 1473 yılları arasında hüküm sürmüştür. II. James (II. Jacques)'in babası, II. John (1432- 1458)'dur. II. John'un Helena Paleologos (ö. 1458) ile olan evliliğinden olan Charlotte de Lusignan (1458-1464), 1444 yılında dünyaya gelmiş, babası Kral II. John'un ölümünün ardından da 1458'de tahta geçmiştir. Daha sonraları Charlotte de Lusignan'ın kardeşi II. James (II. Jacques) de taht üzerinde hak iddia ederek Memluk Sultanı Seyfeddin İnal (1453-1461)'in desteğiyle kral olmuştur. Charlotte de Lusignan ise Girne Kalesi'nde hapsedilmiştir (Hill 1948: 557; Burkiewicz 2017: 118). Şunu da belirtmek gerekir ki; III. James (III. Jacques)'in babası II. James (II. Jacques)'in annesi, II. John'un eşi Helena Paleologos değil, metresi Petralı Maria (Marianne de Petra) (ö.1503)'dür. Gayrimeşru bir çocuk olmasından dolayı II. James (II. Jacques)'in lakabı "Le Batard "(Piç) idi (Mas Latrie 1881: 47-48)

III. James (III. Jacques)'in annesi ise; Venediklilerin adayı ele geçirmesinden önceki Kıbrıs Kraliçesi Caterina Cornaro'dur (Mas Latrie 1881: 51; Moréri 1759: 170; Hill 1948: 651). Cornaro ailesi Kıbrıs'tan bakır, şeker kamışı gibi Kıbrıs ürünlerini alarak Venedik'e getiren tüccar bir aileydi (Hopkins 2017: 98) Caterina Cornaro, Kıbrıs'ta güzel ve merhametli biri olarak bilinirdi. Lakabı Venedik'in kızı idi (Wiel 1900: 212; Iorga 1931: 214). Cornaro'nun, Trabzon İmparatoru John Comnenos'un anne tarafından torunu olduğu tezleri varsa da bu bilginin doğruluğu şüphelidir. Nitekim Caterina Cornaro'nun annesi Fiorenza Crispo Cornaro (ö. ?)'ydu. Fiorenza Crispo Cornaro'nun annesi Valenza Crispo Comnenos'un ise Trabzon İmparatoru IV. John Comnenos'un kızı olduğu ifade edilmektedir. Kronolojik olarak hatalı olma ihtimali yüksek olduğu değerlendirilmektedir (Hill 1948: 633; Williams 2006: 183- 184; Hopkins 2017: 98).

On sekiz yaşına geldiğinde yani 1472 yılında Kıbrıs'a gelen Caterina Cornaro ile II. James (II. Jacques) evlenmişlerdir. Bu evlilik stratejik bir hamle olarak görülmelidir. Çünkü ekonomik açıdan güçlü olan Venedik'in soylularından Marco Cornaro (ö.1479)'nun kızı Caterina Cornaro ile II. James (II. Jacques)'i evlendirmek istediklerinde Kıbrıs için daha akılcı bir seçenek yoktu (Pascal 1896: 26)

Kıbrıs'ta güçlü bir idare kurabilmek için II. James (II. Jacques)'in kiminle evleneceği meselesi önemliydi. Daha önce de, güçlü olan Mora Despotu Thomas (1428-1460)'ın kızıyla evlenmek istemiş, bunun yanı sıra Napoli Kralı Ferdinand (1423-1494)'ın kızıyla evlenmek için de girişimde bulunmuştu (Iorga 1931: 209-210). Önemli bir diğer husus da II. James (II. Jacques)'in kız kardeşi Charlotte de Lusignan'dan tahtı aldığı için de desteğe ihtiyacı vardı. Venedikliler açısından ise bu evliliğin Kıbrıs üzerindeki emelleri açısından faydası olmuştur. Ayrıca Venedikliler adanın hem Memluklere hem de Türklere karşı iyi bir üs olacağını düşünmüşlerdir (Iorga 1931: 210). Hiç şüphesiz Kıbrıs konumu sebebiyle Akdeniz üzerinde hakimiyet sağlamak isteyen devletler için önemliydi. Kıbrıs'ta hakimiyet kurmak Memluklere ve Türklere yakın olmak anlamına da gelmekteydi. Nitekim Kıbrıs idaresini elinde bulunduran hanedan, Akdeniz hakimiyetinde müttefiklerinin varlığıyla ayakta kalabiliyordu.

III. James (III. Jacques)'in dört kardeşi olup bunlar; en büyük kız kardeşi Charlotte (ö.1469'dan önce), ikinci kız kardeşi Charlotte (ya da Charla) (ö.1480), erkek kardeşi Eugene (ö.1523'ten sonra) ve son kardeşi John (ya da Janus) (ö.1553)'dur (Mas Latrie 1881: 56; Hill, 1948, s.1158). III. James (III. Jacques)'in tüm kardeşleri 1476 yılında Caterina Cornaro'nun Kıbrıs Kraliçesi olduğu dönemde babaanneleri Petralı Maria ile Venedik'e gitmişlerdir (Mas Latrie 1881: 49). III. James (III. Jacques)'in 1480 yılında ölen kardeşi Charlotte'ü Venedik karşıtları Napoli Kralı'nın oğlu Alonso ile 1473 yılında evlendirmeye çalışmışlardı ki bu tarihte Charlotte sadece altı yaşındaydı (Mas Latrie 1881: 50). Bu olay, dönemin siyasi atmosferindeki ittifak girişimlerine ve evlilik kurumunun araçsallaştırılmasına güzel bir örnektir.

II. James (II. Jacques) ölmeden önce oğlu III. James (III. Jacques) ve karısı Caterina Cornaro'nun tahta geçmesini vasiyet etmiştir. Ayrıca O, Krallık için komiserler olarak Trablus Kontu John Tafur, Yafa ve Karpaz Kontu John Perez Fabregues, Urfa Kontu Morphou de Grinier, Caterina Cornaro'nun amcası André Cornaro, John Aronion, II. James (II. Jacques)'in emrinde bulunan hazine sorumlusu Rizzo de Marino, emniyetten sorumlu Peter Davilo'yu görevlendirmiştir (Boustronios 1964: 33; Hill 1948: 652). Bu komisyonda Roma taraftarları olduğu gibi, Napoli ve Venedik taraftarlarının da bulunması adanın yönetimi konusunda görüş ayrılığı yaratmıştır (Hill 1948: 658). Ayrıca yine vasiyete göre eğer III. James (III. Jacques) ölürse, diğer oğlu Eugene (Janus), o da ölürse oğlu John, o da ölürse kızı Charlotte ya da Charla, tüm bu mirasçılara bir şey olması durumunda ise Lusignan ailesinden en yakın varise Krallık intikal edecekti (Boustronios 1964: 33; Hill 1948: 652).

Soy ağacı bakımından Lusignan soyundan gelen son temsilci bebek III. James (III. Jacques)'in babası olan II. James (II. Jacques), bir av sırasında ve yanında Cornaro ailesinden Andre Cornaro (Caterina Cornaro'nun amcası) ve Marc Bembo (Caterina Cornaro'nun kuzeni) varken hastalanmış, 5 Haziran 1473 günü dokuz gün süren hastalığından sonra da ölmüştür (Mas Latrie 1855: 344; Giblet 1732: 311; Iorga 1931: 210; De Girolami Cheney 2013: 16). İshal olan otuz üç yaşındaki Kral II. James (II. Jacques)'in yaz günü bu şekilde ölümü şüpheli olsa da yeterli delil bulunmadığı için sadece şüpheli olarak gösterilebilir ve akla zehirlenme ihtimalini getirir. Fakat dizanterinin yaz günü öldürebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. II. James (II. Jacques)'in ölümünden sonra vasiyetine uygun olarak Caterina Cornaro'nun dünyaya getirdiği oğlu III. James (III. Jacques) tahta geçmiş fakat onun yaklaşık bir yaşındayken ölümü ile Caterina Cornaro on dokuz yaşındayken Kıbrıs Kraliçesi unvanını almıştır.

Kral II. Jacques de Lusignan'ın ölüm haberini Venedik'e ulaştırmak için bir mektup yazıldı. Temmuz ayında yazılan bu mektupta Kıbrıslıların II. James (II. Jacques)'in vasiyetine istinaden hamile eşi Caterina Cornaro'ya bağlılıklarını bildirilmiştir (Boustronios 1964: 33; Sabellico 1544: 259). Aynı şekilde Mısır'a da Andre Casoli, Kral'ın ölümünü bildirmek üzere gönderildi. Sultan da elçiyi iyi karşılayarak hamile olan Caterina'ya hediyeler ve hilat gönderdi (Boustronios 1964: 35).

II. James (II. Jacques)'in ölüm haberi Venedik'e varınca, Venedik filosu hem Kraliçe Cornaro'yu korumak hem de gelişmeleri yakından takip edebilmek için Kıbrıs'a gelmiştir (Wiel 1900: 213). Venediklilerin II. James (II. Jacques)'in zehirlenmesinden şüphelenenler olduğu gibi, bu ölümden Kraliçe Charlotte taraftarlarını sorumlu tutanlar da vardı. Ayrıca Napoli Kralı Ferdinand da Ada halkı için şüpheliler arasındaydı. 1463'te Roma'ya kaçan Charlotte de Lusignan'ın, II. James (II.

Jacques)'in ölümünün ardından tekrar Kraliçe olabilmek amacıyla III. James (III. Jacques)'i öldürmüş olması akla gelebilir. II. James (II. Jacques)'in ölüm haberi 31 Ağustos 1473'te Papa IV. Sixtus (1471-1484)'a, 2 Eylül 1473'te ise Napoli Kralına bildirilmiştir. Papa mecburen de olsa Venedik hakimiyetinden memnun gibi görünerek bir cevap yazmıştır (Hill 1948: 663).

III. James (III. Jacques), babasının ölümünün ardından 28 Ağustos 1473'te Kıbrıs'ın doğusunda yer alan önemli bir liman kenti olan Mağusa (günümüzdeki ismiyle Gazimagosa)'da doğmuştur (Boustronios 1964: 36; Mas Latrie 1855: 348; Pascal 1896: 26). 26 Eylül 1473 günü Venedik amirali Pietro Mocenigo (ö.1476), Venedik büyükelçisi Josaphat Barbaro (ö.1494) ve diğer filo çalışanları önünde Magosa'da vaftiz edilmiştir (Mas Latrie 1885: 348; Hill 1948: 663). Doğumunun ardından Lefkoşa'da üç gün kutlama yapılmış, tüm mahkumlar salıverilmiştir. İngiltere'de de bu dönemden elli yıl kadar önce bir bebek kral daha vardı. İngiltere Kralı Henry VI (1422- 1461, 1470- 1471), 1421 yılında doğmuş ve daha tam bir yaşını doldurmadan 1422 yılının Eylül ayında kral olmuştur (Hill 1948: 663). Fakat III. James (III. Jacques)'den daha uzun yaşamıştır.

III. James (III. Jacques) çok küçük yaşta Kral olduğu için devlet yönetimine nasıl katıldığı konusu da önem arz eder. Annesi Caterina Cornaro naipliğinde bir yıl kadar Kıbrıs Kralı olan III. James (III. Jacques)'in karar alma konusunda sadece birkaç aylık olmasından dolayı elini kaldırmak suretiyle sürece katılımı sağlanmıştır ve mümkün oldukça halkın önüne çıkarılmıştır (Hill 1948: 663). III. James (III. Jacques), babası II. James (II. Jacques) ve annesi Caterina Cornaro dönemlerinde basılan para örnekleri ekte gösterilmiştir. Kral III. James (III. Jacques)'in kendi adına basılmış para örnekleri bulunmaktadır. Bkz. (Ek 1). Bir başka bahsedilmesi gereken husus da III. James (III. Jacques)'e babasından kalması gereken hazineye dahil 6000 dukanın (Venedik altın akçesinin) hazineye bulunmamasıdır. Bu konuyla ilgili birçok kişi sorguya çekildiyse de herhangi bir sonuç alınamamıştır (Boustronios 1964: 34; Hill 1948: 659). II. James (II. Jacques)'in şüpheli ölümü ile bu olayın bağlantılı olduğu tahmin edilebilir.

III. James (III. Jacques)'in doğumundan hemen önce Ağustos ayı içinde Memluk Sultanı Eşref Seyfeddin Kayıtbay (1468-1496) ile Caterina Cornaro arasında elçiler gidip gelmiştir. Buradan hareketle III. James (III. Jacques) dönemiyle ilgili göz önünde bulundurulması gereken başka bir husus da Kıbrıs Krallığının eskisi gibi tam anlamıyla bir Haçlı devleti olmadığı, Mısır'a tabi olduğudur. Nitekim Sultan Eşref Seyfeddin Barsbay (1422-1438) zamanında 1426 yılında ada fethedilerek, tabiyet altına alınmıştır (Ağır ve Solak 2013: 122; Üstün 2018: 26).

III. James (III. Jacques)'in Ölümü ve Sonrası

Zaten çok küçük yaşta olan III. James (III. Jacques), esrarengiz bir şekilde 26 Ağustos 1474'te de Magosa'da ölmüştür. Babası ile aynı yere defnedilmiştir. Yerini annesi Venedikli Caterina Cornaro (26 Ağustos 1474- 26 Şubat 1489) almıştır. 1489 yılından itibaren ise Kıbrıs Venediklilerin hakimiyetine girmiştir. III. James (III. Jacques), annesi Caterina Cornaro'dan önce son Kıbrıslı hükümdar olmuştur. III. James (III. Jacques)'in ölümüyle Kıbrıs yönetimi Caterina Cornaro'ya kalınca, ada Venediklilerin eline geçme sürecine girmiştir.

III. James (III. Jacques)'in 26 Ağustos 1474'te bebek yaşta şüpheli bir şekilde öldüğü aşikardır (Hill 1948: 711). Dizanteriden ölen III. James (III. Jacques)'in nasıl öldüğü ile ilgili Venediklilerin zehirlemesi veya Charlotte taraftarları tarafından öldürülmesi de yine iddialar arasındadır (Hill 1948: 771). Kraliçe'nin amcalarının III. James (III. Jacques)'i öldürmeleri fikri de gerçek olabilir.

Sonuç olarak; III. James (III. Jacques)'in çok küçük yaşta yaşama veda etmesi sebebiyle herhangi bir eseri bulunmamaktadır. III. James (III. Jacques) bir bebek olduğundan onun fiziksel ve kişilik özellikleri ile ilgili bilgimiz yoktur. Önce babası sonra kendisi en son da annesi Kıbrıs coğrafyasında hükümdar olmuştur. Bu aileden sonra artık ada Venediklilerin olmuştur ve yeni bir dönem başlamıştır.

Kral olduğunda henüz bebek olan III. James (III. Jacques)'in annesi Caterina Cornaro oğluyla birlikte ülkeyi yönetme sorumluluğunu almıştır. Oğlunun çok küçükken ölümü ile sarsılan Caterina Cornaro 1474 yılından itibaren de tek başına Kıbrıs Kraliçesi olarak hüküm sürmüştür. Hem Kral II. James (II.

Jacques)'in hem de III. James (III. Jacques)'in arka arkaya ölmeleri şüpheli görünmektedir. Venediklilerin adayı tamamen ele geçirmek için plan hazırladıkları düşünülebilir. Öte yandan önceki Kraliçe Charlotte de Lusignan'ın tekrar Kıbrıs idaresinin başına geçmek istediği için Kral III. James'i öldürttüğü de düşünülebilir. Kroniklerde net bir kayıt bulunmadığı için her iki Kralın da şüpheli ölümleriyle ilgili soru işaretlerini gidermek mümkün değildir. Bu çalışmada III. James'in iktidarı öncesi ve sonrasında Kıbrıs'taki siyasi atmosfer ve ölümü ele alınmıştır.

III. James (III. Jacques) dönemi çok kısa olduğundan ve annesi naipliğinde kral olduğu içi çalışmalar daha çok annesi ya da babası üzerine yoğunlaşmış olup, anılan bebek kral ile ilgili yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın konuya ilişkin daha detaylı çalışmalara kapı aralayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağır, M. ve Solak K. (2013). Memluk Devleti'nin Doğu Akdeniz'deki önemli siyasi faaliyetleri. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 14, 107-130.
- Ambroise (1847). *L'Estoire de la Guerre Sainte, Histoire en Vers de la Troisieme Croisade (1190-1192)*. Paris: İmprimerie Nationale Paris.
- The Chronicle of George Boustronios 1456-1489* (1964). (Çev. R. M. Dawkins). University of Melbourne Cyprus Expedition.
- Burkiewicz, L. (2017). Stout-hearted Queen Charlotte of Lusignan (1458-1464). The 'Greek' Queen of Latin Cyprus, *Kobieta niepoznana na przestrzeni wieków*. Ed. A. Obara-Pawłowska, A. Miączewska, D. Wróbel Lublin, 101- 122.
- De Girolami Cheney, L. (2013). Caterina Cornaro, Queen of Cyprus. *The Emblematic Queen Extra-Literary Representations of Early Modern Queenship*, 11-35, London: Palgrave Macmillan.
- Giblet Cypriot, H. (1732). *Histoire des Rois de Chypre de la Maison de Lusignan*, V. II, Paris: André Cailleau.
- Hill, George (1948). *A History of Cyprus, V. III The Frankish Period 1432-1571*, Cambridge: Cambridge University Press. ISBN: 978-1108020640.
- Hill, George (2010). Genealogy of the Lusignan Dynasty. In *A History of Cyprus V. III*, 1156–1158. Cambridge: Cambridge University Press. <http://doi.org/10.1017/CBO9780511751721.011>.
- Hopkins, L. (2017). Caterina Cornaro and The Colonization of Cyprus, *Colonization, Piracy and Trade in Early Modern Europe The Roles of Powerful Women and Queens*, 97-117 London: Palgrave Macmillan.
- Iorga, N. (1931). *France de Chypre*. Paris: Les Belles Lettres.
- Machéras, L. (1882). *Chronique de Chypre*. (Çev. E. Miller). Paris: Ernest Leroux.
- Mas Latrie (1881). *Généalogie des Rois De Chypre de la Famille de Lusignan*. Venise: İmprimerie de Marco Visentini.
- Mas Latrie (1855). *Histoire de L'Île de Chypre Sous Le Regne des Princes de la Maison de Lusignan*. V. III. Paris: L'İmprimerie Impériale.
- Moréri, L. (1759). *Le Grand Dictionnaire Historique ou Le Mélange Curieux de L'Histoire Sacréé et Profane Tome VI*. Paris: Les Libraires Associés.
- Niketas K. (2006). *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195): Komnenos Hanedanı'nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*. (Çev. Işın Demirkent). İstanbul: Dünya Yayınları.
- Pascal, Le C. (1896). *Histoire de la Maison Royale de Lusignan*. Paris: Léon Vanier.
- Sabellico Marco A. (1544). *Le Historie Vinitiane di Marco Antonio Sabellico, Per Cvratio Troiano di Navo'al Secno Del Leone, Venezia*.
- Torsello, Marino S. (2016). *The Book of the Secrets of the Faithful of the Cross, Liber Secretorum Fidelium Crucis*. (Çev. Peter Lock). Routledge.
- Üstün, E. (2018). Memlûk Devleti'nin Kıbrıs'ı Hâkimiyeti Altına Alması. *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-42. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oad/issue/41498/492059>.
- Voustrónios, G. ve Dawkins R. M. G. (1964). *The chronicle of George Boustronios: 1456-1489*. Victoria: Melbourne University Press.
- Wiel, A. (1900). Caterina Cornaro, Queen of Cyprus. *The Anglo-Saxon Review A Quarterly Miscellany*, V. IV, Ed. Churchill L. R.S. 210-223. London: John Lane.

Williams, Kelsey J. (2007). A Genealogy of the Grand Komnenoi of Trebizond, *Foundations: The Journal of the Foundation for Mediaeval Genealogy*. V. II/ III. 171-189. Retrieved from <http://hdl.handle.net/10023/8570>.

Extended Abstract

Cyprus, the third-largest island in the Mediterranean after Sicily and Sardinia, lies between latitudes 34° 33' and 35° 41' north, and longitudes 32° 17' and 34° 35' east, covering an area of 9251 km². Its strategic location near Turkey, Syria, Lebanon, Greece, and Egypt has made it an important Mediterranean base, historically hosting numerous states. In the Middle Ages, Cyprus, a battleground for Muslims and Christians, came under the rule of the French-origin Lusignan family in the late 12th century. This rule lasted until the end of the 15th century when they ceded control to the Venetians. Richard the Lionheart (Richard I), the English King and participant in the Third Crusade (1189-1192), took control of Cyprus after a confrontation with the Byzantine governor, Isaakios Dukas Komnenos. Following dissatisfaction with the rule of the Knights Templar, to whom Richard initially sold the island, it was returned to him, and he subsequently sold it to Guy de Lusignan, thus establishing the Lusignan dynasty in Cyprus. Most research on Cyprus focuses on the Lusignan period's start and end, but this study centers on the brief reign of infant King James III (Jacques III), lasting less than a year before the Venetian conquest in 1489. Although Caterina Cornaro, James III's mother, is well-studied, there is a notable gap regarding her son, prompting this study. It discusses the political developments during his short-lived dynasty. The Lusignan administration began in 1192 and ended in 1489 when Cyprus was handed over to the Venetians. James III, born in 1473 and ruling under his mother's regency from August 1473 to August 1474, was both the youngest and shortest-reigning monarch of this dynasty. He succeeded his father, James II, becoming king according to his father's wishes. James III's brief life and rule, overseen by his mother, have left her more prominent in historical records. The mysterious deaths of both James II at thirty-three and infant James III before his first birthday, without clear evidence of foul play, led to Caterina Cornaro assuming the throne, ultimately transferring control to the Venetians in 1489. This study seeks to address the gap in historical research regarding James III, whose reign, overshadowed by his mother's regency, has been largely overlooked. It aims to initiate more detailed explorations into this period of Cypriot history.

Fig. 1: Examples of coins from the periods of James II, Caterina Cornaro, and James III at the museum in Saint Hilarion Castle in Cyprus (Photo: Bengü Gülmez)